MALTA

QORTI CIVILI
PRIM' AWLA

ONOR. IMHALLEF
LINO FARRUGIA SACCO

Seduta tal-11 ta' Frar, 2011

Citazzjoni Numru. 731/2009

Ronnie Pace
vs
George Camilleri

Il-Qorti,

A. RIKORS:
Rat ir-rikors tar-rikorrenti li bih espona:

1. Illi fis-6 ta' Awwissu 2008, waqt li r-rikorrent kien qed isuq il-vettura, ossia mutur tal-marka Yamaha bin-numru ta' registrazzjoni BQZ 162 fi Triq il-Kbira, Mosta, hu safa involut f'incident awtomobilistiku meta l-vettura tal-marka Toyota bin-numru ta' registrazzjoni FAB 906 misjuqa mill-intimat habtet fil-mutur misjuq mir-rikorrenti; u

2. Illi per konsegwenza ta' dan l-incident, ir-rikorrenti sofra danni, konsistenti f'*damnum emergens* u

lucrum cessans, u dan kif ser jirrizulta waqt it-trattazzjoni tal-kawza.

3. Illi ghall-istess incident u danni konsegwenzjali huwa unikament responsabbli l-intimat konsegwenza tas-sewqan traskurat u negligenti ta' l-istess intimat; u

4. Illi ghalkemm interpellat sabiex jersaq ghal-likwidazzjoni u hlas tad-danni sofferti mir-rikorrenti, l-intimat baqa' inadempjenti.

Ir-rikorrent talab lill-Qorti:

1. Tiddikjara lill-intimat unikament responsabbli ghall-incident stradali li sehh fis-6 ta' Awissu 2008, fi Triq il-Kbira, Mosta, f'liema incident ir-rikorrenti sofra danni fuq il-persuna tieghu.

2. Tillikwida d-danni sofferti mir-rikorrenti b'konsegwenza ta' l-imsemmi incident, okkorrendo bl-opera ta' Periti nominandi.

3. Tikkundanna lill-intimat ihallas lir-rikorrent dik is-somma li tigi hekk likwidata minn din il-Qorti.

Bl-ispejjez, kontra l-intimat li gie ingunt ghas-subizzjoni.

Rat il-lista tax-xhieda u d-dokumenti prezentati mir-rikorrenti.

Rat ir-rapport ex-parte tal-konsulent ortopediku Mr. Ray Gatt li ikkonkluda li kien hemm dizabilita` ta' 6%.

Rat ir-rapport tal-Pulizija, Dokument B a fol 6 sa 9 tal-process.

B. RISPOSTA:

Rat ir-risposta tal-intimat li biha espona:

1. L-intimat jaccetta r-responsabilita` ghall-incident mertu ta' din il-kawza. Fil-fatt, l-istess intimat

irregistra *claim* mal-assikurazzjoni tieghu Elmo Insurance Limited u iddelega lill-istess assikurazzjoni sabiex titratta hi mat-terzi dwar l-incident.

2. Dwar l-entita` tad-danni pretizi mir-rikorrent, dawn huma kontestati. In partikolari huwa kontestat fejn ir-rikorrent qed jallega li konsegwenza ta' l-incident huwa garrab debilita` permanenti. Ghalhekk, jispetta lir-rikorrent jaghmel il-prova skond il-ligi li d-debilita` li jallega li garrab kienet konsegwenza diretta ta' l-incident in kwistjoni.

3. Fi kwalunkwe kaz, l-intimat m'ghandux ibati spejjez gudizzjarji.

4. Salvi eccezzjonijiet ohra permessi mil-ligi.

Rat il-lista tax-xhieda prezentata mill-intimat.

Rat id-digriet tad-19 ta' Ottubru 2009 li permezz tieghu l-Qorti innominat lil Mr. Carmel Sciberras bhala espert mediku.

Rat l-atti kollha tal-kawza.

Semghet lix-xhieda bil-gurament.

Semghet l-abili difensuri.

Ikkunsidrat

C. PROVI:

Rat id-Dokumenti X2, X3 u X4, ossija kopji tal-formoli FS3 relattivi ghas-snin li spiccaw 31 ta' Dicembru 2006, 31 ta' Dicembru 2007 u 31 ta' Dicembru 2008 rispettivament, tar-rikorrent, fejn jirrizultaw *total gross emoluments* ta' Lm4,883.13, Lm5124.32 u €12,564.69.

Ir-rikorrent jahdem mal-Maltapost.

Rat ir-rapport ta' Mr. Carmel Sciberras li fih semma:

"Impressjoni

Is-Sur Pace garrab hsara sinifikanti fir-rigel xellugi. Izda b'xorti tajba l-operazzjoni rnexxiet u jidher li l-ksur fieq tajjeb. (Dan jidher ukoll mill-*X-rays* li ttiehdu perjodikament fl-*outpatients*).

Aktar minn 50 fil-mija ta' dawk li jiddahlilhom '*interlocking nail'* ibaghtu minn ugieh fl-irkoppa li ma jhallihomx joqghodu gharkopptejhom jew kokka. Din il-problema hafna drabi jmur meta jitnehha n-nail. (S'issa, fil-kaz tas-Sur Pace ghadu hemm).

Ic-cikatrici, l-aktar dawk li kellhom x'jaqsmu mal-feriti tal-ksur jibqghu xi ftit sensittivi u jibqghu jidhru.

Aktar ma jghaddi z-zmien, aktar il-ksur jissahhah. Il-mixi jkun ahjar u x'aktarx ikun jista' jigri xi ftit jekk irid. Ksur bhal dan tas-Sur Pace jiehu aktar minn sentejn biex jersaq lejn ghadam normali. Ghalhekk nistenna li s-Sur Pace baqghalu x'imur 'il quddiem.

Dizabilita`: 4%"

Xehed <u>Mr. Carmel Sciberras</u> u qal li ilu zmien ma jezamina lir-rikorrent illum il-gurnata, u cioe` fid-19 ta' Jannar 2011, izda li kull gurnata l-ghadam tieghu qieghed jissahhah u ghalhekk ikun konsolidat biex jimxi *fairly* normal, mhux perfett ixda bi probabilita` li jista' jaghmel xogholu. Meta jiddeciedi l-konsulent li jnehhilu l-metall, hu certament ser ihossu ahjar. Semma li kellu *multiple fracture* izda kien konsolidat. L-average tal-*consolidation* tiehu sentejn, izda possibbli li jdum ftit aktar. Mhux kull persuna tirkupra fl-istess zmien.

Xehdet <u>Shirley Saliba</u>, il-persuna li taghmel il-pagi mal-Maltapost fejn qalet li r-rikorrent huwa impjegat mal-Maltapost. Ir-rikorrent kien intitolat ghal *Delivery Allowance* ta' €3.59 kuljum plus *Extra Beat Allowance*. Semmiet li l-*Extra Beat Allowance* kienu ikkalkulawh fuq min mar floku. Waqt l-*injury leave* baqa' jithallas *full pay* xorta wahda. Mid-data ta' l-incident ir-rikorrent ghadu mhux qed iqassam u ghalhekk tilef €3.59 kuljum. L-*allowance* ta' l-2009 gew €1,069.82 u ghad trid tigi

mahduma ta’ l-2010. Iz-zewg *allowances* f’daqqa ghas-sena 2009 jammontaw ghal €1,718.19.

D. KUNSIDERAZZJONIJIET:

D1. Fatti tal-kaz:
Illi ghalhekk jirrizulta li fis-6 ta’ Awissu 2008 waqt li r-rikorrent kien qieghed fuq il-mutur BQZ162 fi Triq il-Kbira, mosta, safa milqut minn vettura Toyota FBA906 misjuqa mill-intimat, u korra. Ir-responsabbilta` ghall-incident hija ammessa mill-intimat.

D2. Lucrum cessans:
L-Artikolu 1045(1) tal-Kodici Civili [Kap 16 tal-Ligijiet ta’ Malta] jistipula kif ghandhom jitqiesu d-danni:
“Il-hsara li l-persuna responsabbli ghandha twiegeb ghaliha, skond id-disposizzjonijiet ta’qabel, hija t-telf effettiv li l-eghmil taghha jkun gieb direttament lill-parti li tbati l-hsara, l-ispejjez li din il-parti setghet kellha taghmel minhabba l-hsara, it-telf tal-paga jew qligh iehor attwali, u t-telf ta’ qligh li tbati ‘l quddiem minhabba inkapacita` ghal dejjem, totali jew parzjali, li dak l-eghmil seta’ jgib.”

Ghalhekk il-Qorti ghandha l-obbligu li tezamina t-telf ta’ qligh futur minhabba l-inkapacita`, it-telf ta’ paga jew qligh iehor attwali li jinkorri fih id-danneggjat; u dak it-telf ta’ qligh futur, ossia *lucrum cessans,* li d-danneggjat ikun prekluz li juzufruwixxi minnu minhabba l-event sinistru kawza ta’ l-eghmil dirett tad-danneggjant.

D3. Multiplier:
Fis-sentenza ta’ din il-Qorti kif presjeduta tal-10 ta’ Mejju, 2005 fl-ismijiet **John u Laura konjugi Ransley vs Edward u Lydia konjugi Restall** - Citazz. Nru.: 154/02FS inghad:
“Hawnhekk ghandna fattur pjuttost diskrezzjonali. Il-metodu ta’ likwidazzjoni tad-danni kien ghal zmien twil ibbazat fuq il-principji enuncjati fil-kawza **Butler vs Heard** deciza mill-Qorti tal-Appell Civili Superjuri fit-22 ta’ Dicembru, 1967. F’dik il-kawza intqal li fid-determinazzjoni tal-multiplier wiehed irid jiehu in kunsiderazzjoni c-

"*chances and changes of life*", b'mod li dan il-*multiplier* ma jwassalx lid-danneggjat li jiehu kumpens daqs li kieku baqa' jahdem sad-data li jirtira, izda l-figura tigi mnaqqsa biex b'hekk ikun ittiehed in kunsiderazzjoni l-fatt li l-persuna ddanneggjata setghet, fil-kors normali tal-hajja taghha, ma waslitx qawwija u shiha sa l-eta' tal-pensjoni.

Izda l-figura uzata ghall-iskop tal-*Multiplier* mhux dejjem inghatat l-istess tifsira, u lanqas ma dejjem gew uzati l-istess principji. Dan kien wassal biex il-Qorti tal-Kummerc fil-kawza **Lambert vs Buttigieg** deciza fit-18 ta' April, 1963 kienet qalet:
"f'din il-materja ta' *lucrum cessans* il-Qorti ghandha tipprocedi b'kawtela kbira peress li l-qliegh hu haga ta' possibilta' u mhux ta' certezza u jkun jista' jonqos minn mument ghall-iehor anke ghal kwalunkwe kawza materjali bhal mewt jew mard tad-danneggjat."

Fil-kawza fl-ismijiet **Darren Sammut vs Eric Zammit** deciza mill-Onor. Qorti ta' l-Appell Civili Superjuri fit-3 ta' Dicembru, 2004 intqal:
"Din il-Qorti hasbet fit-tul dwar din il-kwistjoni u jidhrilha li l-'*multiplier*' adottat mill-Qorti ta' l-ewwel grad huwa pjuttost eccessiv. Dan ghaliex fis-sistema generalment applikata f'kawzi ghar-rizarciment ta' danni l-ligi ma tghid xejn, ghal anqas kif inhi fil-prezent, dwar il-perjodu li ghandu jigi applikat ghal fini tal-'*multiplier*' u anqas u anqas ma tghid xejn dwar il-hajja lavorattiva tad-danneggat. Il-provvedimenti tal-Kodici Civili li jirrregolaw il-mod kif ghandhom jitqiesu d-danni jitkellmu b'mod specifiku dwar telf effettiv, konsistenti fi spejjes inkorsi minhabba l-hsara kagunata u it-telf ta' paga jew qligh iehor attwali. Dwar dawn il-Qorti ma ghandha ebda diskrezzjoni u ghandhom jigu rizarciti *in toto*. Izda fir-rigward ta' telf ta' qligh li dik il-persuna tbati 'l quddiem minhabba inkapacita` ghal dejjem, totali jew parzjali, is-subartikolu (2) tal-Artikolu 1045 tal-Kap 16 jiddisponi li "Is-somma li ghandha tigi moghtija ghal din l-inkapacita` tigi stabbilita mill-Qorti, wara li tqis ic-cirkostanzi tal-kaz, u, b'mod partikolari, ix-xorta u l-grad ta' inkapacita`, u l-kondizzjoni tal-parti li tbati l-hsara.

Hawn ghalhekk naraw element diskrezzjonali li qed jinghata lill-gudikant. Il-ligi ma tridx li l-kumpens ikun biss rizultat ta’ ezercizzju matematiku – ghalkemm tali ezercizzju huwa wiehed siwi u jwassal ghal certa uniformita` fil-likwidazzjoni tad-danni kif effettivament gara wara s-sentenza ta’ ‘**Buttler vs Heard**’ – b’dana kollu l-gudikant ghandu jzomm quddiem ghajnejh aspett aktar wiesa’ tal-problema u fl-ammont li finalment jakkorda bhala danni ghal-telf futur – dawk li fil-gergo huma maghrufa bhala ‘*lucrum cessans*’ - jipprova jimprimi sens ta’ gustizzja billi mhux biss ihares lejn l-interessi tad-danneggat izda billi wkoll jittiehed in konsiderazzjoni dak li jkun kkawza d-dannu.”

Il-*multiplier* adoperat varja u kien ta’ 5 snin fil-kaz ta’ persuna ta’ 53 sena **Mizzi vs Azzopardi** PA 16-Dic-2004, ta’ 15 fil-kaz ta’ persuna ta’ 22 sena **Butler vs Heard** App Civ Sup 22-Dec-1967, 15-il sena fuq persuna ta’ 24 **Gauci vs Xuereb** PA 29-Ott-1970, ta’ 18 fuq persuna ta’ 28 sena **Camilleri vs Polidano** PA 1-Ott-1982, ta’ 18 fil-kaz ta’ persuna ta’ 42 **Bonnici vs Gauci** PA 15-Sett-1999, ta’ 20 fil-kaz ta’ persuna ta’ 34 sena **Bugeja vs Agius** App Civ Sup 26-Lul-1991, ta’ 20 fil-kaz ta’ persuna ta’ 33 sena **Dalmas vs Ghigo** App Civ Sup 5-Frar-1980, ta’ 25 fil-kaz ta’ persuna ta’ 30 sena **Caruana vs Camilleri** App Civ Sup 27-Feb-2004, ta’ 26 fil-kaz ta’ persuna ta’ 35 sena **Seisun vs Brincat** PA 29-Ott-1998, ta’ 30 fil-kaz ta’ persuna ta’ 17 **Turner vs Agius** App Civ Sup 28-Nov-2003, ta’ 30 fil-kaz ta’ persuna ta’ 26 **Grima vs Penza** PA 30-Gun-2004, ta’ 30 fil-kaz ta’ persuna ta’ 23 sena **Zammit vs Zahra** PA 20-Jan-2005, ta’ 35 fil-kaz ta’ persuna ta’ 18 sena **Sammut vs Zammit** App Civ Sup 3-Dic-2004, ta’ 36 fil-kaz ta’ persuna ta’ 20 sena **Mizzi vs Azzopardi** PA 16-Dic-2004.

Dan kollu juri li mhux dejjem ittiehdet l-istess linja ta’ *Multiplier*. Zgur li ripetutament gie enfasizzat li s-sistema ta’ *multiplier* kif koncepita ma tiehux in konsiderazzjoni l-aspettattiva tal-hajja lavorattiva fit-totalita` taghha [ara **Bugeja vs Agius** fuq imsemmija].

Il-Qorti thoss li hemm bzonn ta’ certu uniformita` f’dan l-aspett li naturalment jghin biex wiehed ikun jaf minn qabel kriterji regolari. Huwa veru li kull kaz trid tarah ghalih izda li jkun hemm skeda li l-konsulenti legali u ditti ta’ *insurance* ikunu jistghu jirreferu ghaliha tkun ta’ utilita` kbira. Ghalhekk il-Qorti kif presjeduta sejra tuza c-*chart* hawn taht:

Eta' Vittma	***Multiplier***
	Massimu
0 - 15	40
16 - 20	37
21 - 25	35
26 - 30	30
31 - 35	25
36 - 40	20
41 - 45	15
46 - 50	13
51 - 55	11
56 +	5 jew anqas

Wara li l-Qorti qieset dawn il-fatturi, inkluz l-eta` tar-rikorrenti meta sar l-incident –23 tqis li ghandha tadopera *multiplier* ta’ 35 ghall-kaz in ezami.

D4. Paga u gholi tal-hajja:

Spiss li l-Qrati uzaw il-paga minima fejn ma kienx facli li l-Qorti tasal biex tistabbilixxi xi figura ohra. Izda fil-kaz in ezami ghandna r-rikorrent kien qed jaqla’ salarju *gross average* ta’ €12,564.69 riferibbli ghas-sena bazi 2008. Normalment il-paga minima nazzjonali titla’ b’€303.78 kull sena. Dan ifisser li kull sena l-paga kienet ser tizdied b’€303.78 u ghal 35 sena [u jekk wiehed jiehu l-medja, dan ifisser il-medja tas-salarju fid-data ta’ l-incident (€12,564.69) u dak tal-ahhar salarju (€10,632.30 + €12,564.69 = €23,196.99) ossia €12,564.69 + €23,196.99 / 2 = €17,880.84] u jwassal ghal €17,880.84.

D5. Dizabilita`:

Hawnhekk il-Qorti trid tqis il-persentagg ta’ dizabilita` li ssofri l-vittma bhala konsegwenza ta’ l-incident, b’mod li tqis in-nuqqas fl-*individual industrial efficiency* ta’ l-attur. Infatti, kif gie ritenut f’**Butler vs Heard**:
“Dak li jrid jigi stabbilit ma huwiex il-grad ta’ inkapacita` f’sens purament mediku, izda l-effett li l-hsara personali ghandha fuq il-qligh tad-danneggjat. Ir-riduzzjoni effettiva tal-qligh tista’ ma tikkorrispondix mal-grad ta’ menomazzjoni fizika tad-danneggjat kalkolat mit-tabib.”

Ara f’dan is-sens ukoll is-sentenza fl-ismijiet **Joseph Abela vs Martin Spagnol**, deciza fit-30 ta’ Marzu 1993 (1098/89JSP) per Imhallef J. Said Pullicino; u **Xuereb vs Spalding *et***, deciza mill-Prim’Awla, Imhallef J. R. Micallef, fl-10 ta’ Lulju 2003, Citazz. Nru. 1857/01JRM, pagna 8 *et*; u tezi “*Quantum of damages in Injury Claims*”, Carmel A. Agius – *The method of assessing the degree of the incapacity caused*, pagna 125.

Kif inghad mill-Prim’Awla tal-Qorti Civili fid-9 ta’ Jannar 1973 fil-kawza **Borg *pro et noe* vs Muscat**:
“l-iskop tal-hlas tad-danni huwa dak li terga’ tpoggi lil min ikun soffrihom fil-posizzjoni daqs li kieku huwa ma gralu xejn”
U ghalhekk il-principju applikabbli huwa *restitutio in integrum*.

Fil-kawza fl-ismijiet **Paul Debono vs Malta Drydocks** (Cit. Nru. 747/96PS), deciza fis-27 ta’ April 2005 mill-Prim’Awla tal-Qorti Civili per Imhallef Philip Sciberras, inghad:
“Id-determinazzjoni tal-kwantum tar-rizarciment hi certament fis-sistema legali taghna ispirata mir-regola stabbilita fl-Artikolu 1045 tal-Kodici Civili. Fir-rigward tal-*lucrum cessans* dan jinvolvi t-telf ta’ qliegh futur minhabba l-inkapacita`. Il-ligi mbaghad thalli fid-diskrezzjoni tal-Qorti biex, valjati c-cirkustanzi tal-kaz, ix-xorta u grad ta’ linkapacita`, u l-kondizzjoni tal-parti danneggjata, tistabbilixxi s-somma rizarcitorja. Innegabilment, pero`, il-metodu ta’ din il-valutazzjoni tad-dannu lill-persuna minn dejjem ikkostitwiet il-problema l-aktar spinuza, kif hekk

jirrizulta minn semplici raffront tad-diversi decizjonijiet in materja.”

Issa, hu car ukoll li a bazi tal-ligi taghna kwantifikazzjoni tad-danni bil-fors tibqa’ f’latudini wiesgha u diskrezzjonali tenut kont tac-cirkostanzi kollha tal-kaz, u ghalkemm jezistu principji dawn certament ma humiex assoluti (ara f’dan is-sens **Bottone vs Saliba** pagna 9; u **Joseph Borg vs Dr. Arturo Valenzia *nomine***, Prim’Awla, 9 ta’ Gunju 1972; u **Bugeja vs Borg**, Prim’Awla tal-Qorti Civili, 11 ta’ Mejju 1983).

It-**Torrente** fil-ktieb tieghu *Manuale di Diritto Privato*, 11 Ed. pag. 652 jikteb:
“*la valutazione del danno puo` essere particolarmente laboriosa; basti pensare alla determinazione del risarcimento dovuto per danni arrecati alla persona. E` giusto, pertanto, che al giudice sia attribuito in materia in quando le parti non riescano a trovare un accordo diretto, un ampio potere equitativo*”;

Personal injuries huma normalment klassifikati fi tliet kategoriji u cioe` :
a) *total wreck cases* fejn tirrizulta inkapacita` kompleta ghax-xoghol (eg. *severe brain injury*),
b) *partial wreck cases* fejn il-persuna kollha tkun affettwata izda b’differenza mill-kategorija precedenti tibqa’ l-kapacita` li tahdem u tgawdi l-hajja (eg. *brain injuries resulting in personality change and multiple injuries with grave disfigurement*),
c) telf ta’ partijiet specifici tal-gisem.

Inoltre kif intqal fis-sentenza **Peter Sultana vs Anthony Abela Caruana**, Appell Civili, 15 ta’ Jannar 2002:
“Ma hemmx ghalfejn jinghad li d-debilita` permanenti ma kienx necessarju li tkun wahda fizika li timmenoma persuna fil-possibiltajiet tieghu ta’ xoghol minhabba limitazzjoni fil-funzjoni ta’ xi organu. Setghet ukoll tkun debilita` psikika li timmanifesta ruhha f’kundizzjoni li negattivament tinfluwenza l-kapacita` ghax-xoghol ta’ l-individwu... ”

Principju iehor ta' importanza kardinali hu dak li hareg minn dak fuq kwotat f'**Butler vs Heard** fejn inghad:
"izda l-effett li l-hsara personali ghandha fuq il-qligh tad-danneggjat."

Huwa logiku li telf ta' subgha ghal persuna normali huwa kaz differenti minn telf tieghu ghal pjanista; bl-istess mod, telf ta' ghajnejn ghal pilota huwa aktar serju ghal skop ta' *lucrum cessans* minn telf f'kaz ta' persuna normali.

Aspett iehor importanti hija l-komputazzjoni f'kaz ta' *multiple injuries* u s-sistema li jintuza biex jinhadem.

Lord Justice Morris, fil-kawza **Scott vs Musial**, stqarr:
"*The fixation of damages is so largely a matter of opinion or of impression that differences of calculation or assessment are to be expected. There is to some extent an exercise of judicial discretion*."

L-awtur **Munkman** fil-ktieb tieghu *Damages for personal injuries and Death* jispecifika li:
"One method of assessment is to consider the sort of figure awarded for total incapacity, and estimate how far the case falls *short of total incapacity; another approach is to see how the disability compares with the loss of a leg or other limb*."

Fil-kawza deciza minn din il-Qorti, per Imhallef G. Valenzia fit-30 ta' April 2001, fl-ismijiet **Joseph Bartolo *et* vs George Zammit**, il-Qorti ghaddet id-dizabililta` relativa ghan-nuqqas ta' toghma u xamm (20%), *post concussional syndrome* (5%), possibbilta` epilepsija (9%), telf ta' vista (12%) u *disfigurement* (2%), total ta' 48%. Fis-sentenza **Saviour Sammut *et* vs Robert Demanuele**, 326/98GV deciza fit-12 ta' Lulju 2002 per Imhallef G. Valenzia, il-Qorti wkoll ghaddet flimkien it-18% riferibbli ghall-ksur fin-naha tal-lemin tal-*pelvis* mal-20% tan-nuqqas fil-vista u waslet li t-38% jirrapprezenta grad ta' inkapacita` li jirrispekkja telf ta' indipendenza konsegwenti ghal danni li l-attrici sofriet fil-vista u f'riglejha.

Fis-sentenza **Paul Bottone *et noe* vs Rita Saliba *et***, deciza fis-7 ta' Jannar 2003 mill-Prim'Awla tal-Qorti Civili, Imhallef Ray Pace, f'pagna 15 inghad:
"Illi l-kwistjoni li jifdal hija jekk dawn iz-zewg persentaggi ta' dizabilita` fizika (8%) u dik psikologika (21.42%) ghandhox jinghaddu flimkien biex jirrizulta persentagg wiehed jew jekk jittehidx *average*. Din il-Qorti taghzel li ma tghoddx iz-zewg persentaggi flimkien imma li taghti persentagg wiehed li jikkomprendi t-tnejn u fil-kaz odjern thoss li l-persentagg ta' dizabilita` permanenti ghandu jkun ta' 25%."

Fil-kawza fl-ismijiet **Xuereb vs Spalding *et***, deciza mill-Prim'Awla, Imhallef J. R. Micallef, fl-10 ta' Lulju 2003, Citazz. Nru. 1857/01JRM, il-percentwali ta' dizabilita` stabbilit mill-Qorti kien dak *weighted* f'percentwali globali.

Fil-kawza fl-ismijiet **Maria Debono vs Andrew Vaswani**, Citazz. Nru. 48/94, deciza fit-3 ta' ottubru 2003 mill-Qorti Civili Prim'Awla, per Imhallef Philip Sciberras, fir-relazzjoni peritali kien intqal li l-persentagg ta' dizabilita` ta' 18% ta' snien jew xedaq kien gie assommat ma' dak ta' l-24% ghal griehi fil-wicc skond l-espert dentali u b'hekk lahhaq 43%. Hawn il-Qorti f'pagna 8 qalet:
"Sewwa irrilevat l-attrici fin-Nota responsiva ta' sottomissjonijiet taghha (fol. 83) illi z-zewg esperti ma ghamlu l-ebda "*overlapping*" billi l-wiehed (Dr. Zammit Maempel) "eskluda kwalunkwe konsiderazzjoni ta' snien jew xedaq" fl-evalwazzjoni tieghu, mentri l-iehor (Prof. Portelli) attribwixxa percentwali ta' dizabilita` 'li jkopri biss il-wicc;'"

Ghalhekk jidher li minhabba diskezzjoni mhollija f'idejn il-gudikanti, diversi qrati u awtoritajiet taw sistemi diversi ta' kif jinhadem il-valur kombinat meta l-vittma tbati minn diversi persentaggi ta' dizabilita` relativi ghal diversi *injuries* jew *impairment ratings*.

Il-Qorti trid tezamina l-aspett ta' *Lucrum Cessans* u *Combined Values* meta tigi biex tistabbilixxi l-persentagg ta' dizabilita` totali ta' persuna jekk bhala kawza ta' l-incident ikunu irrizultaw diversi *injuries* (*impairment*

ratings). Infatti wara li jgu stabbiliti l-*impairment ratings* ghall-kundizzjonijiet kollha kawza ta' l-incident, fil-fehma tal-Qorti kif presjeduta ma tasalx ghal percentagg ta' disabilita` billi tghodd l-*impairment ratings* f'daqqa, izda billi tuza l-formula taht imsemmija. Din hi bazata fuq il-principju tal-"*whole person impairment*" u li tghaqqad flimkien id-diversi *ratings* kif modifikati, tibda bl-akbar u tahdem it-tieni fuq ir-rimanenti; u tibqa' dejjem miexi hekk.

Dan iwassal ghall-applikazzjoni tal-formula segwenti:
Valur kombinat ta' A u B = A + B (1 - A/100) irrontondat ghall-aktar *integer* vicin. Bl-istess mod jekk ikun hemm impairment ratings ohra, dawn jigu mahdumin bl-istess sistema, u cioe` billi taplika l-persentagg fuq ir-*remaining capacity*.

Mir-rapport mediku ta' Mr. Carmel Sciberras [a fol 30 sa 33 tal-process] jirrizulta li d-dizabilita` prezenti tar-rikorrent hija ta' 4%.

<u>D6. Lump Sum Payment:</u>

L-ammont dovut ikun irid jitnaqqas minhabba l-***lump sum payment*** b'ammont ekwivalenti ghal 20% meta jkunu ghadda zmien qasir mill-event damnuz u s-sentenza finali [**Scicluna vs Meilaq** PA 16 ta' Lulju, 2001]. Fil-kawza **Caruana vs Camilleri** PA 5 ta' Ottubru, 1993 il-Qorti hasset li minn dan ghandu jonqos xi 2% ghal kull sena ta' dewmien. Gie wkoll propost li m'ghandux awtomatikament jitnaqqas skond kemm iddum il-kawza:
"jekk id-danneggant ma jkollux htija fid-dewmien tal-kawza, m'ghandux ikun hemm tnaqqis fil-***lump sum deduction***" – **Agius vs Fenech** 29 ta' Ottubru, 2003. "

Fil-kawza **Mizzi vs Azzopardi** PA 16-Dic-2004 is-somma giet ridotta bi 18% ghax kienu ghaddew tliet snin, waqt li fil-kawzi **Spiteri vs Zammit Tabona** App Civ Sup 16-Mar-1999 u **Caruana A vs Camilleri O** App Civ Sup 27-Frar-2004, minhabba li ghaddew 8 snin tnaqqas b'10%. 10% gie mnaqqas ukoll fil-kawza **Galea vs Piscopo** PA 3-Ott-2003, 5% f'**Scicluna vs Meilaq** PA 16-Lul-2001 u 0% fil-

kawzi **Turner vs Agius** App Civ Sup 28-Nov-2003, **Bonnici vs Gauci** PA 15-Sett-1999 meta ghaddew 15-il sena, f'**Zammit vs Zahra** PA 20-Jan-2005 meta ghaddew 17-il sena, u **Schembri vs Caruana** Kum 20-Apr-1990 meta ghaddew 19-il sena.

Izda ghall-kaz in ezami l-incident gara fis-6 ta' Awissu 2008 u s-sentenza qed tinghata sentejn wara. Fil-fehma tal-Qorti jrid ikun hemm tnaqqis ta' 18%.

D7. Kunsiderazzjonijiet ohra:

Kunsiderazzjonijiet ohra ta' dan it-tip ta' kawzi bhal kuncett tal-konsum personali, u tad-*dependency issue* ma humiex applikabbli ghal dan il-kaz. Il-Qorti tqis *arbitrio boni viri* li r-rikorrent ghad fadallu sena ohra biex jirriprendi l-hajja normali u li ghalhekk ser jitlef l-*allowance* kif dettaljatament imsemmija a fol 42 tal-process li jammonta ghal €1,718.

D8. Likwidazzjoni ta' l-ammont ta' lucrum cessans:

Ghalhekk il-Qorti trid issa tillikwida l-ammont dovut.

I. Il-qligh medju annwali ta' l-attur [€12,564.69] inkluz l-gholi tal-hajja jammonta ghal €17,880.84

II. Irid jitqies *multiplier* ta' 35. Dan igib l-ammont ta' €625,829.40;

III. il-Qorti trid tqis il-grad ta' disabilita` li f'dan il-kaz hu ta' 4% u ghalhekk jammonta ghal €25,033.17;

IV. wara jrid jitnaqqas 18% tal-*lump sum payment* u dan iwassal ghal bilanc ta' €20,527.20;

D9. Damnum emergens:

Irrizulta li kien hemm spejjez medici, senjatament hlas effettwat lil Mr. Ray Gatt €140 u hlas effettwat lil Mr. Grixti €40, b'total ta' €180.

Ghalhekk meta tghodd l-ammont dovut bhala *Lucrum Cessans* ma' dak dovut bhala *Damnum Emergens*, dan iwassal ghall-ammont ta' €20,707.20.

Dan kollu jista' jigi facilitat permezz ta' uzu ta' "*Excel"* billi tintuza l-formola hawn taht:

Basic pay	B	12,564.69
Multiplier	M	35
Lump sum payment	L	18
Dizabilita`	D	4%
Gholi tal-hajja	G	303.78
Amount due		20,707.20

Izda ma' dan l-ammont trid tizdied is-somma €1718 kif issemma taht "D7" u b'hekk l-ammont totali jlahhaq ghal €22,425.20.

E. KONKLUZJONIJIET:

Illi l-intimat accetta r-responsabbilta` ghall-incident mill-ewwel, u f'dan is-sens l-ewwel eccezzjoni ta' responsabbilta` ghall-incident hija milqugha. L-eccezzjoni ta' l-intimat kienet dwar l-entita` tad-danni, li llum jinsabu likwidati.

Ghalhekk il-Qorti, dwar l-ewwel talba tar-responsabbilta`, tastjeni milli tiehu konjizzjoni taghha stante l-ammissjoni anke precedenti ghar-rikors guramentat.

Dwar it-tieni talba ghal-likwidazzjoni tad-danni, tillikwida l-ammont dovut fis-somma ta' €22,425.20.

Tikkundanna lill-intimat ihallas lir-rikorrenti s-somma hekk likwidata.

Dwar spejjez, fuq responsabbilta` bla taxxa, spejjez kontra l-intimat dwar likwidazzjoni u kundanna.

< Sentenza Finali >

--------------------------------TMIEM--------------------------------